

Guarani

VIDEO TITLE: Mba'éicha ñamoporãveta maranduaho'i arapy iñe'ẽ karaíva | Pehẽngue 4

[00:00:10][00:00:15] **Federico Kukso** – Maitei. Tapeẽguahẽ porã pehẽngue poha orekóva ko mbo'esry “Momaranduhárakuera oikuaava'erã COVID-19 Vakúna rehegua”. Che réra Federico Kukso pytyvõhára Castellano ñe'ẽme.

[00:00:23][00:00:49] **Federico Kukso** – Ko pehẽ ha'e jopói pe'ẽme guarã. Jahecháta mba'éicha ikatu jajapo porãve ñane rembiapo vakunasiõn rehegua arapy ojeporu hápe Castellano ñe'ẽ. Jahecháta arandukuaa, tembiasa, politiko ha tekove aty oguerékóva ojejapo haguã mombe'u oguahẽva opavavépe. Mba'éicha ha moõ pe juhuta mombe'urã. Mba'épa pe haíva'erã ha mba'épa nahániri.

[00:00:51][00:02:21] **Federico Kukso** – Ñepysãnga jaguerékóva momaranduhára jakuvri jave vakúna rehegua: opavave ojapo ojuehegua. Pono oiko upéva iporã ñañemotenonde, jajapo tembiapo ambu'éicha, taha'e pe mombe'upy ñamombe'uháicha, pe teko jahaiháicha, térã moõgui ñanohẽ upe mombe'upy. Katu pe nemandu'a, pe mombe'utavove mombe'upy kuaaha'ãrehegua peiporuva'erã hekopete umi ñe'ẽ. Techapyrã jaguereko ko mba'e, ñañe'ẽvove vakúnare, ape aipota pejehesareko, pe COVID vakúna, pe ne mandu'a ndaha'ei antídoto, he'iháicha ko marandu. Coronavirus vakúna ndaha'ei oñepohãno haguã pe mba'asy ha'eva COVID – 19. Vakúna ñane pytyvõ ñahenonde'a haguã mba'asy, vakúna jaguerékóro ndoguapy vaietereimo'ãi ñanderehe. Oimera'ẽ área orekóva pe Momaranduasãime pe ñe'ẽ tuichaiterei mba'e, pe oje'eva térã ojehaíva, ha ipohýive ha'evo momaranduasãiha tesãi ha kuaaha'ãharehegua, pepe ijetu'uve, ndaikatui jajavy ikaturupi oñekumby vai pe oje'eva.

[00:02:01][00:03:52] **Federico Kukso** – Ambue mba'e jajeheharekova'erã jajapóvo ko tembiapo, ani peñyke'ã ni pe hechauka . Ñorairõ orekóva tetãnguera ndaha'ei ohupyty haguã vakúnante, avei ojejuereko ñorairõ umi kuatia haipyrepe, upe discurso periodístico. Péicha jahecha mba'éicha oñyke'ã mbarete momaranduhárakuera oíva kuarahy reike gotyo pe vakúna ojejapóva China, Rusia térã India kóntrape, oha'ã umi farmaséutika kuarahy reike gotyo oíva favorpe. Ñ mba'e opávave ohechakuaa, upévare iporãve no ñe'ẽni vakúna Chínare térã vakúna rúsare. Mba'ére naiporã, ndoje'ei rupi moõguipa osẽ, oje'ente upe tetã réra. Pehecha mba'éicha oje'e vakúna Pfizer/BioNTech térã vakúna Moderna. Ndoje'ei pe vakúna Pfizer re vakúna estadounidense-alemana, ni pe Oxford re vakúna británico-sueca, nahániri. Upévare hesakáva'erã ja'éva vakúnare, ijapytépe oĩ peteĩ vakúna hesakã porãvéva'erã, techapyrã jaguereko vakúna Coronavac ojapóva Sinovac iñambueva vakúna Sinopharm gui.

[00:03:16][00:05:06] **Federico Kukso** – Avei iporã vakúnare ñañe'ẽtaro ñamombe'u mombe'upy ojeréva hese, mba'érepa, péicha ikatúta oñembojoja mba'e oikóva ko'ãga ha oikova'ekue Vakúna Polio ha viruela ojejapóro guare, mba'asy vai ojejuerekóva'ekue yma. Péicha jahecháta mba'e ojejapo porã ha mba'e nahániri ha jaikuaáma mba'e ñamboykéva'erã. Umi ta'anga ymaguare opyrũ mbarete opavave ángare, ohechaukárupi ojehasama hague oikóje'y ko'aga. Upéro avei hasýpe oñevakúna tapichakuerape, heta apañuãi ojehasa, ikatu haguã oñembojoja ñevakunahápe, oñemosarambihaguã vakúna. Upéro umi tapicha ojeikuaáva oñevakuna tenonde ojehechauhaguã ndorekóiha

mba'eve ivaíva pe vakúna. Avei iporã jahecha upe vakunasi3n kampaña ojejp3va'ekue, mba'3icha ojejapo raka'e ikatuhaguã oñeinmunisa opavav3pe.

[00:04:29][00:05:53] **Federico Kukso** – Ambue mba'3e jajapova'erã, ñama'3ẽ "glocal" ramo. Mba'3e he'ise up3va. Ñambojoajuva'erã jahechaháicha mba'3e oiko upe tendape, "local" upe tetãme, upe tãvape, pe jer3ere ha avei jahechava'erã mba'3e oiko ambue tetãme, mba'3e oiko arapy're, "global". Upevarã iporã ñama'3ẽ umi tenda ojeguerék3va ñandutirogueasãime, ohechaukáva mba'3icha ojejapo vakunasi3n yvy ape ári, mba'3icha oñevakuna Israel pe, Brasil pe. K3va ha'e tenda orek3va Bloomberg. Mba'3icha oñevakuna China, India ha Estados Unidos pe.

[00:05:05][00:=7:07] **Federico Kukso** – Pe diplomasia vakúna rehegua avei pehecháva'erã. Vakúna ha vakunasi3n COVID rehe, oje'e ha'3eha ñorair3 geopolitico ojeguerék3va siglo XXI pe. Jahechami, ikatu ñaporandu ñande jupe, pe vakúna Sputnik V, ýr3 Coronavac, térã vakúna Sinopharm oñemosarambiva'ekue Am3rica Latina pe, mba'3icha oiporúta China ha Rusia pe pu'aka orek3va ko tendárupi ohepyme'3 rire ivakúna. Mba'3ichata pe jereko Am3rica Latina ndi aguive. Mba'3e kláusula rupive tetãnguera Am3rica Latina gua ohupyty ã vakúna. Mba'3ere tetãnguera Am3rica Latina gua ohupyty ã vakúna ha ndohupytyi vakúna ARN Mensajero Moderna ha Pfizer? Avei jaguerék3va'erã en cuenta tetã China ha India ome'3 equipo pohãnorã , ndaha'3ei vakúna añonte. Mba'3e oĩ ã pohã ñeme'3 rapykueri.

[00:06:09][00:08:05] **Federico Kukso** – Ambue mba'3e ijetu'eva ha'e pe patente asunto. Organizaci3n Mundial del Comercio omboyke gueteri pe ñomongeta omoguah3va'ekue Sudáfrica ha India, he'iva ojeipe'a haguã patente ha derecho propiedad intelectual ojeguerék3va kuaapy ha'eva tecnología médica ojereva COVID vakúnare. K3a ha'e ambue ñokarã geopolitika ojeguerék3va, ape ñañeporandu, mba'3icha ojapo lobby, mba'3icha oporoha'ar3 umi farmaseutika. Mba'3icha ou porã pohã apohárape ko pandemia. Mba'3e oik3ta ojehejavove sã'ýre patenteku3ra. He'isepa up3va jaguerék3v3taha vakúna. Mba'3ere umi tetãnguera iviruv3va ndoipotái isãso umi patente, ikatuhaguã ambue ojapo vakúna.

[00:07:06][00:09:18] **Federico Kukso** – Pene mandu'a, pemombe'u tapicha rembiosa. Pemombe'u máva umi tapicha oiva vakúna rapykueri. Techapyrã, pe oñoirũ oiva ARN Mensajero BioNTech rapykueri. Máva ha'eku3ra. Mba'3e ojapo. Mba'3ere, Tapicha rembiosa oikuaayka ñandeve mba'3icha oñemba'apo kuaaha'ã. Tapicha rembiosa rupive ojehechakuaa, ojeikuaáseve mba'3e oiko ha mba'3icha oiko. Techapyrã jaguer3ko Sarah Gilbert, ojekuaav3va vakúna Oxford ojap3va. Ýr3 Albert Bourla, CEO Pfizer pegua. Mba'3e mombe'u oguer3ko ã kuña ha kuimba'3e ojapova'ekue vakúna. Máva oĩ ã kuña ha kuimba'3e rapykueri. Máva umi omo'akãva farmaseutika. Máva he'i mboýre ojehepyme'3va'erã. Máva ojapo pe ñomongeta ojehepyme'3 haguã tetãngu3rape.

[00:08:05][00:10:05] **Federico Kukso** – Ambue mba'3e ikatúva ñande raha jajuhu haguã mombe'upy pyahu, ha'e vakúna os3tava COVID reheguarã. Ñama'33va'erã vakúna pyahu mba'3icha ojera ha okakuaa ohovo. Máva umi vakúna oiva gueteri Fase 1, Fase 2 ýr3 Fase 3 pe ha oñemon3tava. Ko'aga peve oñemon3i 13 vakúna Coronavirus rehegua oñeikotevetereirupi. Heta ojeguer3ko, heta vakúna oĩ Fase 3 pe. Máva umi vakúna. Mba'3icha oĩ. Araka'3e oñekuav3ta. Araka'3e oguah3ta ñaimehápe.

[00:08:44][00:10:47] **Federico Kukso**- Pe momba'userõ mba'e oiko peteĩ tetãme peguereko Cuba kaso. Cuba ojegueroko techapyrãramo, ha'ere tetã omba'apóva ha oguerokóva tembiasa Desarrollo biomédico pe. Mba'éicha ojera ha okakuaa ohóvo heta vakúna oñeha'áva coronavirus reguarã. Mba'éicha oĩ Soberana 1, Soberana 2, ha vakúna Abdala. Mba'ere iporã ojejapo vakúna peteĩ tetãme. Ñ ha'eta tembiasa ojeguerokótava 2022 ha 2023 pe.

[00:09:22][00:12:02] **Federico Kukso** – Ambue mba'e ikatúva ojehecha ha'e Ensayo kliniko, mba'e ojejapo ko'aga, mba'e oheka, mba'e oikuaase hikuai, mba'éicha ikatu oñembojehe'a vakúna ndaha'éiva ojehegua. Ko jetypeka hérava COM-COV, oja'póva Universidad Oxford, ohecha mba'e oikóne oñembojehe'aro vakúna Oxford, Pfizer ndive. Avei ojeheka ensayo rupive mba'éicha oikota oñondive Sputnik V ha vakuna Oxford gua ha'éva AstraZeneca. Upéicharõ ñ ensayo renondépe ikatu peñeporandu, mba'éicha oiko umi dosis oñondive. Oporo inmunisa porãvépa. Mboy ára ohasava'erã mokõive dosis pa'ũme. Mba'ere. Oikorõ pe convinación de dosis, oñemoirũro, ikatúta ipya'eve pe aponde'a vakúna rehegua, ikatúta oñemiengovia sapy'a oparo peteĩva umi vakúna.

[00:10:21][00:12:36] **Federico Kukso** – Jeporeka ojejapóva ha ñama'éva'erã ha'e vakúna tigua. Pe dosis de refuerzo avei. Ndajaukuaaigueteri araka'epevépa ome'ẽta ñandéve inmunidad coronavirus gui vakuna ojeguerokóva ko'aga. Upévale oikoma ñomongeta jahecha ambue jasýpe térã arýpe ñaikotevéta peteĩ ýrõ mokõi dosis pe refuerzo. Ojehechaguive ouha coronavirus variante pyahu.

[00:10:57][00:12:59] **Federico Kukso**- Ikatu pejeporeka avei ambue momba'upy, mymbapeguarã vakúna. Oñemoĩma, mymba renda ojeguerokóva Estados Unidos pe, heta ka'ĩ guasúpe oñevakuna coronavirus gui. Aguive ñañeporandu, opavave ñane rymbakuéra oñevakúnava'erã coronavirus gui.

[00:11:22][00:14:12] **Federico Kukso** – Ikatu avei pejeporeka mba'éicha ojejapota vakunación Kampaña aguive 5 ary peve, mba'éicha ojejapota vakunación Kampaña 2022, 2023, ha 2024 pe. Oĩma tenda Unión Europeape oñongatukaséva 2 sua mi vakuna 2022 peve. Ápe porandu ojejapóva ha'e ojejapo porãvétapa pe ñemosarambi ambue arýpe. Opytánepa ñandéve kuaapy ramo umi vakunación sarambi ojejapova'ekue América Latina pe. Tekuáigua Araka'épa oñepyrũva'erã oñomongeta pohã apohandive, farmaseutika kuérndive, ýrõ umi tetãnguera ome'ẽva dosis ambue ary guarã, ndojeguerekoĩro vakúna opavave oñevakuna haguã 2021 pe. Mboýpa ñamopa'ũva'erã ñañevakuna jeyhaguã ha araka'epeve ñañevakunava'erã coronavirusgui.

[00:12:20][00:14:51] **Federico Kukso** – Porandu tuicha ikatúva ojejapo umi kuaaha'ãme ha'e, mba'éicha vakúna COVID rehegua ojera ha okakuaava omoambueta pe kuaaha'ã. Ikatúnepa jahecha vakúna ojejapóva ohenonde'a haguã Kanser, térã ambue mba'asy vai, VIH, ojeráva ohovo científicos tecnológicos ko pandemia rire. Ha'e porandu porã, ikatúva pe japo, pejetypeka ha tosẽ tembiapo iñambuéva momaranduasãirupive.

[00:12:55][00:16:39] **Federico Kukso** – Hu'ávo ambo apu'a. Mba'éicha ikatu jajapo porãve ñane rembiapo vakunación rehegua arapy ojeperu hápe Castellano ñe'ẽ. Penemandu'a: Peiporuva'erã hekopete umi ñe'ẽ kuaaha'ã he'íva. Ani pe mboyke ni pe hechauka reintepañe'etavove vakúna ha virus variantere. Peiporu pe tembiasa ojeréva vakúnare, mba'éichava'ekuépa. Pe ma'ẽ "glocal", peikuaama, pema'ẽ mba'e oiko pe jerere, pe táva, upe tetãme ha avei mba'e oiko tetã ambue latinoamérica pe, ha arapyre. Peguereko upe dimensión política. Pe momba'u momba'upy oĩva tapicha omba'apóva

vakúna rapykueri, umi oja'póva vakúna ha avei umi farmaseutika, tapichakuéra omba'apóva ojekuaa'yre chupekuéra omo'ihaguã vakúna. Pehechava'erã umi vakúna oútava pe Fase 3 pe, ha umi omongakuaava kuaaha'ãhára. Avei umi vakúna ojeja'póva upe tetãme, pe momba'uva'erã mba'érepa pe soberanía sanitaria iporã oñemoirũ. Mba'éichatapa vakunasi'ón ojeja'potava 2021, 2022 ha 2023 pe. Pe ñeporanduva'erã mba'e oguerúta hapykueri kuaaha'ã me vakúna COVID 19 .

[00:14:20](00:16:51) **Federico Kukso** – Néi aguyje che rendúre. Kóa ha'e pehẽngue 5 orekóva mbo'esry "Momaranduhárukuéra oikuaava'erã COVID-19 Vakúna rehegua".